

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorale Missionariorvm

Verjuys, Jean-Baptiste

Antverpiæ, 1682

Tractatus III. De fide Externa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41565

TRACTATUS III.

De Fide externa.

ARTICULUS I.

*Quando obligatio sit fidem exteriori
actu confitendi.*

Hæc materia omnino est necessaria pro missione propter varios casus qui circa illam ibi passim occurrunt. Ut igitur sciatur quando & quomodo exterior fides, seu ipsius confessio sit necessaria, præmittam tanquam commune principium, unde omnia resolvenda erunt, doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 3. a. 2. ubi expressè inquirens utrum confessio fidei sit necessaria ad salutem, sic resolvit: *Dicendum quod ea quæ sunt necessaria ad salutem cadunt sub præcepto divine legis: Confessio autem fidei cum sit quoddam affirmativum, non potest cadere nisi sub præcepto affirmativo. Unde eodem modo est de necessariis ad salutem, quomodo potest cadere sub præcepto affirmativo divine legis. Præcepta autem affirmativa non obligant ad semper, etsi semper obligant: obligant autem pro loco & tempore secundum alias circumstantias debitas, secundum quas oportet actum humanum*

num limitari, ad hoc quod sit actus virtutis: ergo confiteri fidem, non semper, nec in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco & tempore, quando scilicet per omissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impendenda. Et casum subiungit: Puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per eius taciturnitatem averterentur a fide. Et ad 1 Argumentum quod sibi objecerat respondet. Dicendum quod finis fidei sicut & aliarum virtutum referri debeat ad finem charitatis, qui est amor Dei & proximi, & ideo quando honor Dei vel utilitas proximi hoc exposcit, non debet esse contentus homo ut per fidem suam ipsi veritati divina conjungatur, sed debet fidem exterius profiteri. Videatur etiam ad 2. & 3.

His præmissis etiam supponimus, quod etsi confessio fidei eò quod cadat sub præcepto affirmativo, non pro semper tamen semper obliget, uti expressè ibi docet S. Thomas præceptum tamen non negandi fidem, & semper & pro semper obligat, sicut omnia præcepta negativa. Ideo etiam Quotlib. 9. a. 14. probat S. Petrum peccasse mortaliter negando Christum; primo quidem non confitendo Christum, quando ipsius confessio requirebatur. 2 Quia negabat Christum: licet enim internè fidem teneret, externè negabat; quod erat

erat mendacium perniciosissimum in his quæ fidei sunt. Et hoc confirmat auctoritate S. Augustini tomo. 4. lib. de mendacio cap. 6. ubi sic loquitur: *Quis ita evanescat, ut existimet Apostolum Petrum hoc habuisse in corde, quod in ore, quando Christum negavit? Nempe in illa negatione intus veritatem tenebat, & foris mendacium proferebat; cur ergo lachrymis diluit quod ore negaverat, si saluti sufficiebat quod corde credebatur? cur loquens in corde suo veritatem, tam amaro fletu punivit mendacium quod ore deprompsit? nisi quia magnam vidit esse perniciem quod corde quidem credidit ad justitiam, sed ore non est confessus ad salutem.* Agebat autem ibi contra Priscillianistas docentes mendacia non esse peccata, etiam cum juramento: & jactabant passim pro se perniciosum istum versum: *Iura, perjura, secretum prode noli.* Fuerunt etiam tertio sæculo hæretici Elcesitæ, quorum antesignanus erat quidem Elxæus, qui tempore Origenis patefacti sunt, teste Euseb. lib. 6. cap. 31. Baronius tamen illorum ortum refert ad annum 105. Quorum præcipuum dogma erat, quod tempore persecutionis, licitum sit fidem negare, modo quis eam mente retineat. Contra illud Matth. 10. v. 32. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.* Et Luc. 9. v. 26.

Qui

Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua.
Unde iterum August. tract. 62. in Ioan. *Quantum vita est confiteri Christum, tanta mors est negare Christum.*

Confirmant hoc gesta SS. Martyrum, qui maluerunt gravissima perpeti tormenta, quam vel leviter Christum negare. Ecclesia etiam olim vix post longam pœnitentiam ad communionem admittebat eos, qui semel ex metu mortis, aut tormentorum Christum negaverant.

Ipsa etiam ratio id ipsum videtur convincere: si enim indignum sit apud homines, si filius neget Patrem suum, & servus Dominum, quanto indignius negare Deum aut Salvatorem suum, qui nos ab æterna morte proprio sanguine redemit? Quod faciunt non tantum qui expressè Christum negant, sed etiam qui ejus sponsam Ecclesiam abnegant, negando se Catholicos esse, Pontificios seu Papistas quibus nominibus Hæretici per contemptum Romanæ Ecclesiæ veros affectas appellant. Quid post hanc vitam in Dei iudicio respondebunt, qui non metu mortis, sed pro assequendo officio, vel ineundo opulento matrimonio, aut ad placendum Regibus vel Principibus, aut spe temporalis alicujus emolumentum, antiquam fidem deserunt, aut deseruisse se fingunt & dissimulant, abnegantes Christum in Sponsa sua quod est Ecclesia?

ART I-

ARTICULUS II.

An pro simulanda fide uti liceat verbis amphibologicis.

Affirmat Suarez tract. de fide disp. 14. sect. 1. n. 10. ubi inquit, utrum si fidelis interrogatur de Christianitate, & hoc intuitu religionis, ita ut qui interrogat per Christianum intelligat Christianæ Religionis Professore, possit excusari etiam à peccato veniali, negando se esse Christianum? Resolvit: si respondens sciat prudenter & rectâ intentione respondere, etiam posset mendacium excusare: quia cùm in eo casu non intercedat divinus honor, & interrogans non habeat jus interrogandi, habet locum intelligentia supra dicta, quod non tenetur se manifestare. Hæc P. Suarez: citat autem Navarr. lib. 5. consil. 10. aliàs 15. n. 2. tit. de hæreticis qui tamen ibi dicit contrarium n. 6.

Dico igitur non licere in materia fidei respondere verbis amphibologicis, quæ ab interrogante accipiuntur pro negatione fidei, licet à respondente alius sensus intendatur.

Prob. Hæc resolutio ex epist. 7. Cleri Romani lib. 2. epistolarum S. Cypriani; *Qui fallaces in excusatione prestigias quarit, negavit, & qui vult videri satisfacisse legibus adversus*

E

Evan

Evangelium positus, hoc ipso jam paruit, quod paruisse voluit. Ac proinde talis amphibologica negationis malitia, non tantum desumenda est ex mendacio, sed præcipue ex injuria contra divinum honorem, fidei veritatem & Ecclesiæ auctoritatem, dum permittitur haberi, imo tali æquivocatione agit, ut habeatur ab audientibus pro hæretico. Si quis vero ex timore, aut ut aliis complaceret profert verba blasphemix, quæ licet amphibologicè dicerentur, vellet tamen intelligi ab audientibus in sensu blasphemico, licet ipse apud alium intelligeret, eadem irreverentia externa committeretur contra divinum honorem, ac si absque tali æquivocatione blasphemias diceret, quamquam aliter sentiret internè; quia sensus internus ab ipso intentus manet occultus audientibus. Imo hoc idem inveniretur, si quis proximo conviciaretur, verbis quidem amphibologicis, volendo tamen ut audientes illa in sensu malo acciperent, licet ipse internè ad bonum sensum reflecteret. Indubiè talis pro contumelioso haberetur, & pro tali puniretur, & apud Deum reus esset externarum contumeliarum contra charitatem proximi. Idem est de exteriori negatione fidei per verba amphibologica, cum voluntate seu intentione ut interrogantes, seu audientes credant ipsum fidem negare.

Idem dicendum est de eo qui externè fingit se circa articulos fidei dubitare, ne aliis displicere

displiceat. Qui enim fingit se in fide dubitare, fingit se fidei certitudinem negare, sine qua fides non esset fides. Talis etiam fictio dubitationis injuriosa est infallibilitati divinæ veritatis seu testimonii.

ARTICULUS III.

An liceat negare se esse Sacerdotem aut Religiosum si hoc ab infideli petatur.

Respondeo affirmativè: hoc enim non est fidem negare, sed tantum statum: potest enim servus Christi esse & verus Catholicus, licet non sit Clericus, Sacerdos aut Religiosus; Et si fidem negaret qui se Religiosum aut Clericum negaret, non liceret etiam uti veste sæculari, quod nemo dixerit. Et idem dicendum est de quacumque actione, sine qua subsistere potest fides, ut si Sacerdos interrogaretur an celebraverit, aut laicus utrum sacramentum audiverit; illa negando non nisi officiosum & veniale mendacium committeretur, à quo etiam excusari possunt aliud dicendo, quo formale mendacium evadant. In illis igitur & similibus casibus nec directè, nec indirectè fides negatur.

ARTICULUS IV.

*An Interrogatus de fide tacere possit
aut simulare ?*

Postquam actum est de negatione fidei nunquam licitâ , agendum est de confessione fidei. Et primò quidem, an licitum sit fidem tacendo occultare , quando de illâ interrogatur ? Quæ interrogatio fieri potest vel auctoritate publicâ vel privatâ.

Dico i. Qui auctoritate publicâ, v. g. à Tyranno, aut Rege aut Magistratu hæretico interrogatur de fide suâ, non potest tacere, nec fidem simulare, sed ipsam tenetur confiteri, etiam cum periculo notabilis damni temporalis, imo etiam vitæ Patet i ex auctoritate Christi Luc. 9. v. 26. *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Quæ comminatio tunc maxime locum habet.

S. August. ad Casula. Et refertur c. *Quisquis* q. 3. *Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem quam Deum.* Et post pauca, *uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, quia ut ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.* Item S. Chrysost. & refertur ibidem c. *Nolite timere. Nolite timere*

L. DE FIDE EXTERNA. 95

*timere eos qui occidunt corpus ne forte propter
timorem mortis non liberè dicatis quod audistis.
Et infra : non solum, ille proditor est veritatis,
qui transgrediens veritatem palam, pro veritate
mendacium loquitur, sed etiam ille qui non
liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pro-
nuntiare oportet.*

Probatum etiam auctoritate & ratione S.
Thomæ, prout supra retulimus; qui resolvens
quando oporteat fidem confiteri, Respondet :
*Quando per omissionem hujus confessionis sub-
traheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas
proximis impendenda, puta, si aliquis interro-
gatus de fide taceret; & ex hoc crederetur, vel
quod non haberet fidem, vel quod fides non esset
vera, vel alius per ejus taciturnitatem averte-
retur à fide. Sed hoc totum fieret si quis pu-
blicâ auctoritate de fide interrogatus taceret
aut dissimularet : ergo talis faceret contra
præceptum confessionis fidei. Min. Probatum :
Honor Dei conjunctus est cum honore fidei
Christianæ seu Catholicæ, cujus Auctor est
ipse Deus; Honor autem fidei tunc maximè
periclitatur, quando quis de illâ publicâ
auctoritate interrogatus non auderet illam
confiteri, quia ex hoc crederetur, vel quod non
esset Catholicus, aut quod si dem Catholicam
non haberet pro verâ, & sic quodammodo
ipsam contemneret, aut parvi faceret, magis
volens juratis inimicis fidei tacendo subser-
vire, quàm fidei patrocinium suscipere. Ac*

proinde subtraheretur honor fidei debitus, & consequenter ipsi Deo. Imo sic etiam non parum ageretur contra utilitatem proximi, maxime si vir tunc tacens haberetur pro viri docto & alicujus dignitatis,

Quando autem loquimur de auctoritate publicâ, non tantum intelligitur quando hoc fieret in loco publico, puta in tribunali aut domo civicâ, ubi actus publici solent exerceri, sed satis est quod hæc interrogatio fiat à personâ habente publicam auctoritatem.

Quid si Prætor qui executor est publicæ sententiæ aliquem apprehendat in locis ubi sub pœnâ mortis, exilii aut gravis multæ prohibitum est Catholicis habitare aut commorari, & sic apprehensum interroget an sit Catholicus, Papista, aut similiter; utrum talis censendus sit interrogari publicâ auctoritate ad hoc ut fidem non liceat tacere?

Respondeo affirmativè. Quia Prætor ad hoc habet publicam auctoritatem ut Catholicos inquirat: sic habet in Hollandiâ ut inquirat Sacerdotes & Religiosos

Aliud tamen esset si non ex officio, sed tanquam persona privata in aliquo consortio interrogaret: tunc enim, dummodo abesset scandalum, tacere posset.

Pro contrariâ tamen sententiâ citatur Corninck de fide disp. 15. dub. 5. concl. 6. n. 109. ubi docet quod quando infidelis aliquis etiam publicâ auctoritate interrogat Christianum
aut

aut Catholicum de fide, ut hac ratione vexet illum, si hic declinare possit confessionem fidei, absque eo quod intelligatur fidem negasse, licitè hoc facere possit. Pro quâ etiam citatur Castropalaus tomo 1. tract. 4. disp. 1. puncto 14 n. 3.

Probant autem 1. Fidelis potest fugere ne interrogetur de fide à Tyranno, ergo potest etiam tacendo declinare responsionem, licet juridicè interrogetur, nulla enim in hoc apparet disparitas.

Resp. latum esse discrimen inter fugam & silentium interrogante Tyranno; fugiens enim ipsâ suâ fugâ manifestat se esse Christianum aut Catholicum, cum propter fidem fugiat, timens tormenta aut alia damna: non autem fugit confessionem fidei. Tacens autem publicè interrogatus taciturnitate suâ non vult cognosci nec haberi pro Catholico.

2. Objiciunt: In hoc casu non fit aliquid contra honorem Dei, aut proximi utilitatem, supponendo quòd illâ confessione fidei non sint infideles convertendi, nec fideles in fide confirmandi, solum ergo sequitur quod si confiteatur fidem suam, cognoscat Tyrannus ipsum esse Catholicum, nec aliud malum ex taciturnitate, quàm quòd non habeatur pro Catholico; quod valde parum conducit ad gloriam Dei.

Resp. Quod ex hoc argumento evidenter sequeretur præceptum Confessionis fidei nun-

quam obligare, nisi quando spes esset convertendi infideles, aut confirmandi fideles in fide. Et sic numquam locum haberet comminatio Christi: *Si quis erubuerit me & meos sermones, &c.* Ipse etiam mittens ad prædicandum discipulos suos noluit esse sollicitus dum starent ante Reges & Præfides, quid aut quomodo loquerentur, sed quod daretur ipsi quemadmodum responderent aut loquerentur; non autem dixit, quomodo tacerent, imo monuit ut non timerent illos, qui occidunt corpus. In probatione autem ostendimus, quomodo in isto casu tacendo peccaretur contra honorem Dei & utilitatem proximi, qui non posset non scandalizari, ex tacitate illius Catholici qui taceret, dum tempus est fidem profitendi.

3. Objiciunt: Neque Tyrannus, neque quicumque Princeps aut Magistratus habet juridicam auctoritatem inquirendi ab aliquo de fide sua; ergo sicut reus non tenetur respondere interrogatus à Judice incompetenti, imo & potest delictum suum negare; ita fidelis sic interrogatus tacere poterit.

Respondetur: Tamen si in re, talis Tyrannus aut Princeps hæreticus non habeat veram auctoritatem juridicè interrogandi de fide aut Religione alicujus, quia tamen passim à suis subditis habetur tamquam habens legitimam potestatem, ideo idem scandalum sequeretur, ac si illam potestatem verè haberet.

Dico 2.

Dico
quando
privata
publicè

Proba
judicabi
ex parvi
persona
gantis.
te? Dic
cederet

Resp
laudabi
contra
cur sic

Dixi

potest e
gatio fi
per acc
in dam
gatio à
tibus n
person
magna
appreh
magni
retici,
conver
vident
qui no
In ill

Dico 2. Per se loquendo, licitum est tacere quando quis de fide sua interrogatur à persona privata, maximè si interrogatio illa non fiat publicè

Probatur. Quia in tali casu ab unoquoque judicabitur hanc taciturnitatem non procedere ex parvipensione fidei, sed ex parvipensione personæ indebitè & sine auctoritate interrogantis. Et sic ipsi responderi posset. Quid ad te? Dices: etiam in tali casu confessio fidei cederet in honorem Dei.

Resp. Hoc quidem verum esse, & ideo sæpè laudabile esset tacere: tamen tunc non cederet contra honorem Dei. Eò quòd nulla ratio sit cur sic interroganti responderi debeat.

Dixi *per se*. Quia ratione circumstantiarum potest eadem ratio esse, sicut quando interrogatio fit auctoritate publicâ, videlicet quando per accidens, etiam tunc taciturnitas cederet in damnum spirituale proximi, v. g. si interrogatio à privata persona fiat publicè, præsentibus multis fidelibus debilibus infide, & persona interrogata habeatur pro gravi & magnæ æstimationis, ex cujus taciturnitate apprehenderent alii ipsum fidem suam non magni facere: & similiter si essent aliqui hæretici, aut alii infideles præsentibus pròni ad se convertendum, qui facile inde averterentur, videntes tam parvum animum in Catholicis qui non audeant religionem suam profiteri. In illis circumstantiis obligatur quilibet fi-

delis interrogatus sive ab habente publicam auctoritatem, sive ab illam non habente, fidem suam profiteri, nec tunc posset tacere simulare. Quod etiam expressè habet S. Thomas ubi supra ad 2. *In casu necessitatis ubi fidelis periclitatur, quilibet tenetur fidem suam alii propalare, vel ad instructionem aliorum fidelium, sive confirmationem, vel ad reprimendam infidelium insultationem.*

ARTICULUS V.

An omittenda sit professio fidei quando nulla speratur utilitas sed tantum timetur turbatio?

S. Thomas ubi supra 2. 2. q. 3. a. 2. ad 3. hoc dubium sic resolvit: *Dicendum quod si turbatio infidelium oriatur de confessione fidei manifestâ, absque aliquâ utilitate fidei vel fidelium, non est laudabile in tali actu fidem publicè confiteri. Unde Dominus dicit Matth. 7. v. 6. nolite Sanctum dare canibus, neque mittatis Margaritas ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & conversi dirumpant vos. Sed si utilitas fidei aliqua speretur, aut necessitas adsit contemptâ perturbatione infidelium, debet homo publicè fidem confiteri: unde Matth. 13. v. 14. dicitur quod cum discipuli dixissent Domino quod*
Pha-

DE
Pharisa
Domini
caci sun
stus mi
quasi di
facieba
qui inc
Quæ r
debet s
Not
cipuè c
proxim
numqu
auctori

V

R
d
autem
in alia
cùm p
tur, p
ut hab
3
videlic

Pharisæi audito ejus verbo scandalizati sunt, Dominus respondit: sinite illos, scilicet turbati, cæci sunt & duces cæcorum. Si dicas, quod Christus multa bona dixerit Judæis per quæ ipsi quasi dirumpebantur; Respondetur quòd hoc faciebat propter bonos qui cum malis erant, qui inde proficiebant. Sic etiam S. Thomas. Quæ resolutio cùm tam clara sit, illi nihil debet superaddi.

Notandum tamen quòd hæc dicta sint præcipuè circa titulum confessionis in utilitatem proximi, quia quoad titulum honoris Dei numquam omittenda est, quando quis publicâ auctoritate interrogatur.

ARTICULUS VI.

Virum fideli liceat fugere tempore persecutionis.

R Esp. Affirmativè. Quod probatur 1. ex doctrina Christi Matth. 10. v. 23. *Cùm autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* 2. Exemplo Apostoli qui ut fugeret, cùm propter ipsum portæ civitatis custodirentur, permisit se per murum in sporta demitti ut habetur Act. 9. v. 25. & 2. Cor 11. v. 33.

3. Etiam exemplo plurimorum Sanctorum videlicet Athanasii, Sylvestri, Blasii, Cypriani,

E 6

Poly-

Polycarpi & aliorum qui tempore persecutionis fugerunt. Imo ipse S. Cyprianus dixit: *Quo interim cedit, non fidem negat, sed tempus expectat, nam fortè qui non secedit, negaturus remansit.*

Ratione etiam Prob. conformiter ad supradicta: Quia qui sic fugit, per hoc non significat se non esse Catholicum, vel negare fidem Christi, sed potius nolle se fidem negare, alioquin non fugeret: sed tantum significat se fugere periculum negandi, vel (uti de Apostolo praesumendum est) ut diutius vivere possit ad fidem Christi propagandam.

Nihilominus tamen aliquando talis fuga esset illicita, maximè in Pastore & Episcopo, qui tempore persecutionis communis ovibus suis magis sunt necessarii. Ideo Christus hoc discrimen posuit inter verum Pastorem & mercenarium Joan. 10. v. 11 *Bonus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis: mercenarius autem & qui non est Pastor, cujus non sunt oves propria videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit, & lupus rapit & dispergit oves: Mercenarius autem fugit quia Mercenarius est.*

Unde & Nicolaus Papa, uti refertur c. *Sciscitaris*, circa hanc materiam consultus ab Episcopo Morinensi, sic respondit: *Si perniciosum est Proretam seu Governatorem aut Naucleum in tranquillitate navim deserere, quantò magis in fluctibus?* Et S. Th. 2. 2. q. 185. a. 5. c. *Vbi*

Vbi sentia grege dum person anim & c.

D
mam
quod
quar
fugâ
quoc
nus
hend
refer
natis
latis
inde
mile
loco
mag
est n
A
quia
ter d
expe
proi
debr
veni
non

Vbi subditorum salus exigit persona Pastoris presentiam, non debet Pastor personaliter suum gregem deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis, &c.

Duo Argumenta objici possunt contra primam nostram resolutionem, ad probandum quod nunquam fugere liceat in persecutione, quam materiam latè tractat. Tertul. lib. de fugâ in persecutione. 1. Culpantur Apostoli quod fugerunt, Domino suo relicto inter manus militum, qui venerant ad ipsum comprehendendum, 2. Ex Historiâ Ecclesiasticâ, in quâ refertur de illis quadraginta martyribus damnatis ad moriendum frigore in aquis congelatis, ita tamen ut qui se salvare vellet, posset inde discedere; & cum ex omnibus unus exiret, miles infidelis qui 40 coronas paratas viderat, loco alterius successit, & martyr obiit. Ergo magna culpa est fugere quando professio fidei est necessaria.

Ad 1. Resp. Apostolos culpari non præcisè quia fugerunt, sed propter scandalum, vel propter diffidentiam, cum timere non debuissent, experti toties magistri sui potentiam, quem proinde non nisi de ipsius mandato deserere debuissent: ideo verè culpandi erant, fortè tamè venialiter tantū ob nimiam consternationem, non satis scientes quo se vertere debuissent.

E 7

Ad 2.

Ad 2. facile Resp. unum illum militem quadraginta illicitè fugisse, eo tempore quò publicè fidem confiteri debuisset, & ita ipsius fuga quasi virtualis erat fidei negatio. Illud enim signum datum erat à Tyranno, quòd qui ex balneo sponte exivisset, à Christianâ fide defecisse conseretur.

ARTICULUS VII.

*Virum liceat simulatè exercere actiones
falsæ Religionis.*

Supponimus 1. nos hîc non loqui de talibus actionibus quæ per se involvunt negationem veræ fidei; sicut enim hæc nunquam est licita, ita nec actiones ipsam significantes. 2. Quod non loquamur pro tempore, & loco aut illis circumstantiis, quando professio fidei est necessaria, quæ cum actionibus simulatis falsæ sectæ subsistere non potest. 3. Etiam quod actiones aliquæ sint de se indifferentes, & solum ex modo & circumstantiis ordinantur ad ritum falsæ Religionis, quales sunt comestio aut abstinencia à certis cibis, usus certarum vestium, de quibus infra. Aliæ autem sunt quæ vel ex naturâ suâ, vel ex institutione, & usu ordinatæ sunt ad significandam falsam religionem, quales sunt circumcisio, sumptio cenæ

Cal.

Calvinisticae, & similes: & de hoc genere actionum est praesens dubium.

Pro parte autem Affirmativa patrocinatur Adrianus VI. in 4. tract. de Baptismo q. 1. a. 1. ad 5. Qui utitur sequentibus argumentis.

1. Ex S. Hieron. in 2. ad Gal. ubi ait: utilem esse simulationem & assumendam in tempore. Et subdit: *nec mirum justos homines aliqua simulare pro tempore, ob suam & aliorum salutem, cum & ipse Dominus noster non habens peccatum, nec carnem peccati, simulationem peccatricis carnis assumpserit, ut condemnans in carne peccatum nos in ea faceret justitiam Dei.*

2. Exemplo Regis Jehu qui ut habetur 4. Reg. 10. v. 19. ad occidendum Sacerdotes Baal finxit se velle cum illis Sacrificare, quod etiam simulabat se facere; quod factum Deus videtur laudasse, v. 30. *Studiosè egisti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.*

3. Elisæus Propheta postquam sanasset Principem Syriae Naaman Syrum, & ille per hoc ad verum Deum conversus solam hanc peteret licentiam ut in templo Remmon Idoli, comitando Regem genu flectere posset, & ut inquit, *illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus.* 4. Reg. 5, v. 18. hoc ipsi indulgit dicendo: *vade in pace.*

4. Idē probatur Ratione: si esset in similibus actionibus aliqua malitia, hoc esset vel ratione simulationis, vel negationis fidei, vel illicitae

occul-

occultationis ipsius : Sed nihil horum est: ergo ex nullâ parte apparet quare sint illicitæ. Minor. Pr. quoad 1. partem, quia talis simulatio tantum est materialis, quia qui sic operatur per se non intendit significare falsum, neque alios decipere, sed talem actionem exercet ut medium utile ad alium finem à se intentum qui est bonus & honestus, ac proinde solum permittit alios decipi quod sæpe licitum est. Simulatio autem materialis non est peccatum, sicut nec mendacium materiale. Et S. Thomas 2. 2. q. 111. a. 1. non aliam malitiam ponit in simulatione, quam illam quæ invenitur in mendacio, sicut hoc consistit in verbis contra mentem, ita simulatio formalis in actionibus contra mentem. Prob. etiam 2. pars Minoris: Quia supponimus quod actiones istæ non involvant negationem fidei, nec fiant illo tempore quo obligat professio fidei, & sic etiam manet probata 3. pars.

Nihilominus sententia est negativa, videlicet quod numquam licitum sit tales actiones exercere. Quæ est communis, imo sententia Adriani improbabilis est tamquam perniciofa fidei.

Prob. 1. Ex Apostolo 2. Cor. 6. v. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras?* &c. ubi S. Thomas: *Nolite jugum ducere, id est, nolite communicare in operibus infidelitatis cum infidelibus.*

2. Ex epistola Cleri Romani ad S. Cyprianum

num quæ inter ipsius epistolas ponitur 3 1. *Non est immunis in scelere, qui vult videri propositis adversus Evangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse; nam hoc ipso jam paruit, quod videri paruisse se voluit.*

Etiam ex S. Chrysoft. hom. 25. oper. imperf. cujus verba alibi latè retulimus, ubi inter reliqua dicit: *Si quis tibi dicat, non manduces idolothytum, sed aspice tantum ad idola, quomodo speciosa sunt; si aspexeris provocatus, oculis tuis negasti Christum, non quia idola aspiceret aliquid sit, sed quia invitatus aspicias, peccas.*

3. Auctoritate S. Th. & ratione inde deductâ 2. 2. q. 111. a. 1. Tales actiones sunt mendacia perniciofa, ergo semper illicita. Ans. Prob. *Simulatio propriè est mendacium quoddam in exteriorum factorum signis consistens, non refert autem utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto.* Quòd autem sit perniciosum Prob. tum quia est in re gravissima in qua agitur de honore & veritate fidei Catholicæ. Tum etiam quia sic operans assumit proprium signum infidelitatis, ac proinde quasi protestatur se esse hæreticum.

4. Talibus actionibus non tantum occultatur fides, sed verè negatur; ergo sunt mendacia perniciofa & numquam licita. Ans. Prob. Qui se diceret esse Judæum, Lutheranum aut Calvinistam, fidem negaret, quia per hoc negaret se esse Catholicum. Idem autem fit per tales actiones; nam verba ideo non possunt usur-

usurpari ad confirendam falsam religionem
 quia per se in usu sunt & iustitia ad talem
 significationem quæ ab ipsis est inseparabilis
 sed idem est de illis actionibus de quibus agi-
 tur; sunt enim per se institutæ ad significandum
 illum religiosum cultum, qui à sectariis obser-
 vatur, nec habent alium moralem usum: ergo
 sicut ille qui verbis affirmat se esse hæreticum
 aut Judæum, etiam si id faceret ficto animo, fi-
 dem tamen suam exterius negat, ita qui illas ac-
 tiones exerceret, licet ficto animo. Nec refer-
 si diceret se tantum facere illas actiones ma-
 terialiter, & ut medium utile ad suum finem.
 Quia actiones illæ ex usu & primaria institu-
 tione inseparabiliter habent illam significatio-
 nem, imo non sunt medium utile ad finem
 suum, scil. ad occultandam fidem suam, nisi
 in quantum significativæ sunt falsi cultûs: ergo
 tametsi sic operans nolit, ipso facto utitur illâ
 actione tanquam signo cultûs falsæ Religionis.
 Tandem Prob. Ab inconvenientibus: quia
 sequeretur ex primâ sententiâ licitum esse
 communicare in ritibus hæreticorum, quo-
 tiescumque aliqua causa subest, & sic posset
 filius, ut patri condescendat, aut ne perdat
 hereditatem, sumere cœnam Calvinisticam, &
 similiter uxor ne displiceat marito, ipsam
 alioquin male tractanti. Imo pro habendo aut
 non perdendo officio, etiam cum specioso
 fine videl. ut per hoc secretò multa bona præ-
 stare possit Ecclesiæ. Quæ omnia nemo facile
 admiserit. Ad

Ad Argum. 1. Resp. Magnam olim fuisse controversiam inter S. Hieronymum & S. Aug. circa observantiam legalium. Ipse enim docebat legalia à morte Christi statim fuisse mortua & mortifera. August. verò quod tantum mortua, nullatenus autem mortifera. In sententiâ autem suâ vult Hieronymus excusare Apostolos, cur adhuc interdum legalia observarent, v. g. simulando tantum. Ipse autem postea fassus est se non definiendo circa hoc quiddam dixisse, sed tantum proposuisse aliorum interpretationes. Videatur S. Th. super Epist. ad Gal. 2. lect. 3. ubi utramque sententiam pulchrè describit, adhærens S. Augustino. Verba autem quæ adferuntur in argumento nihil premunt: Non enim Christus Dominus assumpsit carnem peccaminosam, nec voluit ut peccator agnosci, sed tantum in similitudine carnis peccati, voluit justitiam nostram operari.

Ad 2. Breviter Resp. ex S. Th. 2. 2. q. 111. a. 1. 2. *Simulationem Iehu non est necesse excusari à peccato, vel mendacio, quia malus fuit, utpote ab idololatria Hieroboam non recedens: commendatur tamen, & temporaliter remuneratur à Deo, non pro simulatione, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.* Quibus verbis nihil addendum.

Ad 3. Resp. Quod genuflexio illa pro quâ licentiam petebat Naaman Syrus, non erat signum adorationis idoli, sed obsequii Regi præstandi, cujus manum de more sustinere non

non poterat, si Rege flectente ipse non flecteret, ac proinde tantum erat cultus civilis erga Regem, non Religiosus erga idolum. Nihil refert quod petat ignosci si adoraverit in templo Remmon adorante Rege, non enim loquitur de vera adoratione, sed tantummodo genuflexione, ut Rex ipsius manui posset inhiere, verbum quippe *adorandi* in Hebræo tantum significat incurvationem sui corporis, quod omnino indifferens est ad adorationem civilem & religiosam. Ex circumstantiis autem satis patebat quod tantum ageretur de adoratione seu incurvatione civili, ut Rex ipsi inniteretur.

Ad 4. Arg. à ratione satis patet ex 3. & 4. probatione nostræ resolutionis.

ARTICULUS VIII.

*Utrum licitum sit audire conciones
Hæreticorum.*

TAmetsi audire illas conciones non sit una de illis actionibus, de quibus præcedenti articulo locuti sumus, si consideretur secundum se, ex circumstantiis tamen potest iisdem ad censeri.

Dicendum igitur 1. non licere Catholico hæreticorum concionibus interesse, eo modo
ut

ut censeatur esse unus ex ipsis. Quod fieret si illas frequentaret ex hæreticorum mandato, aut per modum virtualis protestationis, aut causâ honoris.

Prob. quoad primam partem: quia Paulus V. consultus à Catholicis Angliæ tempore persecutionis inceptæ ab Elisabetha Reginâ, utrùm ipsis esset licitum parere mandato Reginæ, quo cogebantur ad hæreticorum templa accedere & conciones audire: & hoc sub multa 20. librarum Anglicarum, dummodo 16. annum ætatis excessissent. Respondit speciali Brevi suo dato 10. kal. Octob. 1606. his verbis: *Accepimus compelli vos gravissimis pœnis propositis templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse. Profectò credimus proculdubio eos qui tantâ constantiâ atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum misérias hæctenus perpeffi sunt, ut immaculatè ambularent in lege Domini, nunquam commissuros esse, ut coinquentur communione desertorum divina legis. Nihilominus zelo Pastoralis officii nostri impulsî, & pro paterna nostra sollicitudine quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatîs, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratîs. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento divini cultûs, ac vestra salutis.*

Ita

Ita refert Suarez lib. 6. in Regem Angliæ in Proëmio. Ex quo Summi Pontificis decretis patet quantam hoc in se malitiam includat, ut ipse in hoc cum miseris illis Anglis noluerit indulgere, quia hoc fieri non poterat sine detrimento divini cultûs, ac salutis animarum.

Confirmari hoc potest ex S. Chrysoft. aliquoties supra citato in hom. 25. in Matth. oper. imperf. cap. 10. ad illa verba: *Qui me confessus fuerit: Si quis tibi dicat, inquit, non induces idolothytum, sed aspice tantum ad idola quomodo speciosa sunt, si aspexeris provocatus oculis tuis negasti Christum, non quia aspiceris idola aliquid sit, sed quia invitatus aspicias, peccas, &c. Si verò dixerit tibi, nolo ut aspicias idola, sed tantum ausculta, quomodo ille Gentilis blasphematur Christum, ut glorificet Deos, si auscultaveris auribus tuis, Christum negasti.*

Ac proinde non est licitum ex mandato, aut ex inductione concionibus hereticorum interesse, ne sic magis obediatur hominibus, quam Deo.

2. Id illicitum est ratione scandali, primò quidem ex parte hereticorum qui inde gloriantur quòd habeant tot auditores, & quòd Catholici tam inconstantes sint ut ex humano respectu, aut timore aut propter lucrum, aut officium ad ipsos accedant, & conciones suâ præsentia approbent & honore afficiant. Unde magis in suo errore obdurantur, & Catho-

licos

licos despiciunt. De quo Sanderus lib. 3. Histor. Anglic. hæc habet : *Interim Regina, scilicet Elisebetha, & sui, ab initio præclare secum existimârunt, quod cum tot essent antiquæ fidei in regno cultores, plerosq; tamen scirent ritus à se præscriptos publicè vel amplectari, vel utcumque præsentia suâ exterius approbare, licet interiorius aliam fidem (de qua ipsi non adeo curabant, vel ad tempus dissimulandam censebant) colerent.* Ex quo patet quantum per hoc hæretici foveantur in suo malo.

Etiam propter scandalum aliorum Catholicorum, qui si infirmiores sint, & videant passim alios, qui doctiores & graviores sunt, hæreticorum conciones suâ præsentia honorare, ipsos facillè imitantur, imo sæpè per hoc dubitare incipiunt, an non sit approbanda doctrina cui videntur etiam Catholici, qui intersunt, applaudere. Dato igitur quòd hoc ex se malum non esset, tamen propter hoc scandalum deberet vitari, uti Apost. docet Rom. 14 v. 21. *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.* Et 1. Cor. 8. propter scandalum vult abstineri à cibis licitis. Accedit etiam quòd ipsorum conciones sarcitæ sint blasphemias, & calumniis contra Papam, & omnes Ecclesiasticos Ideo S. Irenæus Epist. 4. ad Plebem de hæreticis sui temporis, dicebat : *Vitate lupos, qui oves à Pastore secernunt.*

3. Ratione periculi : Audire prædicantem est medium ordinatum ad sibi imprimendam prædicantis fidem, ergo semper periculosum est hæreticorum concionibus interesse & illis audire. Ans. Prob. Rom 10. v. 17. *Fides ex auditu & paulò ante dixerat v. 14. Quomodo autem audient sine prædicante?* Et 2. Timoth. v. 16. *Profana autem & vaniloquia evitanda multum enim proficiunt ad impietatem, & sermões eorum ut Cancer serpit, ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt, ubi S. T. Profana dicuntur, quasi procul à Fano, scilicet à cultu divino, & hæc sunt documenta hæresum: hæc vitanda.*

Si nullus audiisset Arrium, Nestorium, & idem est de Luthero & Calvino & ipsorum assectis, nullus fuisset Arrianus, Nestorianus, Lutheranus aut Calvinista. Quod ipsi hæretici experti, omnibus modis conantur allucere ad se quoscumque, divites promissione officiorum & dignitatum, pauperes verò Eleëmofynis tantum ut ipsos ad suas conciones attrahant, qui licet prius illis promissis aut donis allecti frequentent, paulatim venenum imbibunt, præsertim ob libertatem quæ in hæresi promittitur, excusso jugo Ecclesiæ & præceptorum ipsius, & maximè confessionis. Et propter calumnias (ut supradixi) quas de Romano Pontifice pseudo-ministri in suis prædicationibus effutiunt.

Hinc facillè resolvi poterunt casus quidam circa

III. DE FIDE EXTERNA. 115

circumstantem circa hanc difficultatem nuper mihi propositi.
1. Erat de quodam Artifice Catholico optante incorporari cuidam civitati ad fruendum immunitate ac libertate civili, & aliis privilegiis; Quia tamen magistratus erat hæreticus monebatur, ut frequentaret tantum hæreticorum conciones, & ita se ostenderet non alienum ab ipsorum religione, licet internè servaret fidem Catholicam. Alius casus erat, de viro quodam nobili, & satis magnæ dignitatis, converso ad fidem Catholicam, qui ut hoc alios amicos suos posset latere, nihil aliud requirebat, quàm ut posset externè communicare cum hæreticis in ritibus non essentialibus, v.g. in audientiâ concionum, & cantu Psalmorum. Et hoc ipsi dicebatur indultum à viro quodam religioso, per litteras quas vidi ab ipsis hæreticis in Frisia impressas, cum aliis plurimis quas in turbatione cujusdam sacerdotis interceperant: cujus hæc erat ratio: Quia auditio concionum hæreticorum solùm prohibita est lege humanâ scil. Ecclesiæ in quâ dispensari potest pro majori bono salutis v. g. conversionis talis viri.

Nihilominus tamen dico in neutro casu hoc esse permittendum propter fundamenta supraposita. Quia in illis circumstantiis illa frequentatio seu auditio concionum, est virtualis protestatio seu confessio Religionis hæreticæ, aut ad minus aliqua approbatio, & expositio sui periculo perversionis. Quæ latius se extendunt, quàm ad jus humanum.

F

Dicen-

Dicendum 2. Quod aliquando sine peccato mortali, imo sine ullo peccato, quis interesse possit concionibus hæreticorum, unâ aut altera vice: videl. si ex merâ curiositate, sine ulteriori fine semel aut iterum hoc faciat, ita tamen non se ponat inter ipsos quasi unus ex ipsis. Nisi fortè curiositas versaretur circa hæreticorum doctrinam, volens examinare an sit bona videatur, tunc enim esset peccatum mortale. Si vero id fiat bono fine ad illos confutandos aut irridendos, si ad hoc capax sit quod hoc faciat, non erit ullum peccatum; sed sufficienter illa sciri possunt ex ipsorum libris ab illis quibus licitum est illos legere. Superest solum inquirere, an licitum sit famulis & ancillis comitari dominos aut dominas suas hæreticas dum vadunt ad ipsorum templum. Resp. Quod si tantum debeant eò ferre sedem, aut pulvinar aut quid simile hoc licitum erit. Manere autem ibi, rarò debet permitti ob pericula, cum ordinariè tales personæ non polleant magno ingenio, & sic facilè perverti possint. Imo periculosum est ipsis, similibus Dominis cohabitare.

ARTICULUS IX.

*An licitum sit Catholico agere Organistam,
aut Ædituum, seu custodem
templi hæreticorum.*

LAyman l. 2. tract. 3 c. 13. §. *simili ratione* tenet ædituum seu custodem templi hæreticorum, si convertatur ad fidem, in illa functione post conversionem posse aliquanto tempore perseverare, dummodo quantocius datâ oportunitate se inde expediat; supposito tamen quod interea absit scandalum. Et similiter §. *Deniq;* immediatè præcedenti, excusat pulsantem campanam quâ hæreticorum concio congregatur, dummodò gravis aliqua causa hoc ita requirat.

Dicendum tamen neutrū licere, uti nec Organistæ Catholico ludere sub ritibus hæreticorum. Ita Lessius in præl. posth. tit. hæret. casu 11. Et Verricelli tract. 1. de fide q. 34 n. 10 Et alii. Sed claritatis gratiâ præmittendum: in aliquibus civitatibus Hollandiæ Organistam adhiberi, non ut ludat tempore quo hæreticorum ritus exercentur, v. g. dum cantant Psalmos ante & post concionem, aut distributionem cœnæ, sic enim hoc illicitum est, uti postea probabitur. Sed à prandio, tempore quo eò veniunt sive mercatores, sive alii causâ

obambulandi, prout ibi moris est. Si autem solum ad hoc conducatur, non video cur dandum sit, quia hoc nullatenus est contra externam professionem fidei. Et idem est illo cui tantum incumbit pulsare campanam ad dandum signum operariis, illis horis quibus accedere, & abscedere debeant ad opera sua, vel ad claudendam portam civitatis, vel ad extinguendum incendium, vel pro sepulchro, vel pro similibus quæ nullatenus tangerentur religionis ipsorum.

Probatum igitur non licere organistam agere tempore quo aliqui ritus hæretici exercentur, vel ad illos disponuntur, nec campanas pulsare ad convocandum ad illos ritus, & multo minus agere ædituum, quæ omnia ad talia hæreticorum exercitia disponunt. Quia omnibus illis modis sit cooperatio cum ritibus hæreticorum, sed hoc intrinsecè malum est, & consequenter numquam est licitum, in quocumque etiam casu necessitatis: Maj. autem per se patet consideranti dictas functiones.

ARTICULUS X.

Utrum Catholico liceat comitari funera hæreticorum.

Non loquimur hîc de hæreticis denunciatis; sicut enim illicitum est cum illis

Si autem communicare dum vivunt, ita etiam post mortem; quod solum fieri posset per sepulturam; licet autem non possit ipsorum corporibus negari sepultura, saltem profana; comitari tamen funus, quod est aliquem honorem præstare, non est licitum. In missione autem de qua agimus, denuntiatio numquam, aut vix unquam locum habet, videlicet in partibus Hollandiæ & aliis confœderatis Provinciis, in Angliâ & aliquibus Germaniæ & Galliæ locis, & alibi in similibus Regnis aut Provinciis, in quibus rarissima est personalis denuntiatio hæreticorum. Quibus præmissis; Dicendum, hoc planè esse licitum. Quia in tali concomitantia nihil est quod fidei adversetur, aut in quo aliquis ritus hæreticus foveatur. Sic enim comitari aut deducere funus hæretici, solum est actus humanitatis vel cognationis, vel alterius similis obligationis, unde nihil est in hoc contra fidem. Sic tenent Navarrus lib. 2. Conf. 12. de Hæret. & Sanchez in summa lib. 2. cap. 9. n. 7. Azor. tomo 1. lib. 8. c. 11. q. 4 & Verricelli tract. 4. q. 94. dub. 2. & sequent.

Merito tamen aliqui restringunt; dummodo non sepeliantur in loco sacro, sed tantum profano, quia sepulturâ sacrâ privantur hæretici notorii, licet etiam non sint denunciati, ac proinde comitari funus hæretici notorii in loco sacro, licet non inferret excommunicationem, esset tamen mortale peccatum.

Quod in missione nostra specialem habet diffi-

difficultatem, quia ibi passim tam Catholicis quam hæretici sepeliuntur in Ecclesiis, quæ olim erant Catholicorum ac proinde loca sacra, quæ non amiserunt consecrationem suam per hoc quod ibi hæretici sepeliantur, & semper sepulti sint, uti alibi dicitur, dummodo non sint nominatim denunciati.

Resp. autem ad hanc difficultatem, quod licet in veritate loca consecrata maneant semper per Sacra, ita ut non indigeant denuò consecrari, sed tantum benedici aut reconciliari, si profanata sint; nihilominus illæ jam toties violatæ non amplius fruuntur prioribus suis privilegiis ac proinde licet hæreticus in ipsis sepeliri. Imo dato quod hoc non liceret, redundaret tantum in illos qui propriè sepeliunt; sive per mandatum, sive per executionem; non verò in concomitantes, qui tantum cooperantur ad pompam, non ad sepulturam.

ARTICULUS XI.

Vtrum Catholico liceat uti vestibus Hæreticorum aut Infidelium.

Postquam egimus de actionibus quæ aliam quam professionem infidelitatis, aut negationem fidei involvunt; superest aliqua dicere de vestibus falsam religionem significantibus.

sed quia hæc materia sæpius locum habet in missione contra Gentiles & Mahumetanos, quàm in missione contra hæreticos de qua hic præcipuè agitur, ideo breviter nos ab hac difficultate expediemus.

Quatuor autem sunt vestium genera quibus fideles ab infidelibus discernuntur. Primum est quo hoc materialiter tantùm fit, non verò formaliter, quia potius sunt vestes propriæ nationis, quàm religionis, licet per accidens omnes qui illius nationis sunt, aut ferè omnes sunt infideles, ita ut si tota natio ad fidem converteretur, nihil propterea in vestibus immutarent. De quo genere vestium certum est, quòd fideles ibi habitantes, aut illac transeuntes, illis uti licitè possint, dummodo per hoc non intenderent pro infidelibus haberi, licet per accidens aliqui inde scandalizarentur, & deciperentur, & tale genus vestium est quo Turcæ passim utuntur.

2. Genus est quod ex institutione aut consuetudine est discretivum infidelium à fidelibus, videlicet quando per legem prohibitum est fidelibus illis uti, & mandatum infidelibus ut utantur; qualiter in aliquibus locis, ubi permittuntur Judæi, statutum est ut gerant pileos flavi coloris. Talibus vestibus licitum est fidelibus uti ex gravi aliquâ causâ, dummodo non currat pro illo tempore obligatio fidei in confitendi. Uti enim quis potest simili veste, non pro signo falsæ Religionis, sed pro corporis

operimento, aut ornamento, qui est principa-
lis finis usus vestium, ac proinde hoc non est
simulare fidem, sed occultare. Sicut Religio-
sus aut Sacerdos, habitans in locis hæretico-
rum, aut illac transiens utitur laicali, non ut
se simulet esse laicum seu secularem, alioquin
mendacium esset; sed ut Religiosum statum
occulet, permittendo interim ut aliqui in hoc
decipiantur.

Dices: non est licitum uti verbis æquivocis
in confessione fidei; licet enim verba illa mul-
tiplicem habeant sensum, cavendum est ne au-
dientes illum intelligant, quo fides negaretur.
Ergo similiter licet tales vestes multiplicem
habeant usum, cavendum est ne videntes pu-
tent quod quis illis utatur pro signo infidelita-
tis.

Resp: in primis in hoc convenire verba
æquivoca cum talibus vestibus, quod in neu-
tro casu liceat intendere ut audientes vel vi-
dentes credant per illa signa tunc significari
veræ fidei negationem. Disparitas autem est,
quod alium modum significandi habeant ver-
ba, etiam æquivoca, quàm vestes de quibus
loquimur. Verba enim ex institutione suâ
nullum alium habent usum quàm explicare
conceptus mentis: unde quando opus est fidem
confiteri, verbis utendum est quibus audiens
hoc intelligat, aut saltem non putet ipsum
fidem negare, quod semper malum est, ut
dictum est. Vestes autem habent alium diver-
sissi-

ssimum usum, quàm discernere fideles ab infidelibus, imo hîc est minus principalis, vestibus enim homines uti solent ad tegendum corpus aut ipsum ornandum.

Dixi autem, quod tantum illis uti liceat ex *gravi causâ*. Quia alioquin cavendum est ne aliqui inde scandalizentur scandalo pusillorum. Quod aliquando ex causa non est curandum.

3. Genus vestimenti est quod propriè est protestativum Religionis; quibus utuntur infideles Sacerdotes, non tantum ut dignoscantur à fidelibus, sed ad professionem sui cultûs.

Sunt qui putant licitum esse fidei, etiam illis uti ex *gravi causâ*, pro quâ sententiâ citatur Coninck de fide disp. 15. dub. 3. n. 66. Lugo disp. 14. sect. 5. Wiggers 2.2. q. 3. a. 2. n. 56. Et saltem ut probabilem tenent Becanus cap. 9. q. 5. n. 28. Et bonac. in Decal. disp. 3. q. 2. p. 3. n. 27. Tandem etiam Verricelli tit. 1. de fide q. 14. sect. 3.

Contrarium tamen est certò tenendum, scilicet, ex quâcumque etiam causâ, licitum esse fidei talibus vestibus uti. Et hoc est expressè definitum à S. Congr. S. Rom. Inquisitionis an. 1630 Kalendis Augusti: Quod decretum videre non poterant citati *Autores*, nisi fortè Card. Lugo qui ipsius nullam facit mentionem, Et Verricelli qui vidit & explicat ut infra dicetur. Verba autem Decreti sunt: *Sacra Congregatio censuit reversos ad fidem iurâ conscientiam*

F 5

scien-

scientiâ omnem habitum indistinctè deferre possi-
 nationis discretivum ; dummodo non sit prote-
 stativus falsæ Religionis , donec nanciscantur
 occasionem transfugiendi ad fideles. Nec proinde
 arcendos à susceptione Sacramentorum , si proposi-
 tum habeant profitendi fidem , quando juridicè de
 illâ interrogantur. Ex quibus verbis imprimis
 approbantur illa quæ diximus de 1 & 2. generis
 vestium. Et etiam de hoc 3. quia expressè dicitur :
*Dummodo non sit protestativus falsæ Reli-
 gionis.*

Verricelli tamen dicit hoc tantum debere
 intelligi , si levis causa sub sit , non autem si
 causa gravis sit. Sed hoc facile patebit falsum
 esse examinando verba dispositiva ipsius de-
 creti , quæ sic se habent : *Circa habitum Apo-
 statarum fuit quæsitum , an possent illum retinere
 ad vitandum vitæ periculum , donec nanciscan-
 tur idoneam occasionem transfugiendi ad terras
 Christianorum , si non sit protestativus Religionis ,
 ejusmodi est vestis linea & talaris quâ soli
 Sacerdotes infideles utuntur ; sed tantum discre-
 tivus nationis quale est operimentum capitis quod
 vulgò dicitur turbante.* Exprimit pro causa ,
 vitæ periculum , & explicat quid intelligatur
 per vestem protestativam Religionis ; & decer-
 nit quod non liceat istâ uti , ad vitandum vitæ
 periculum. Magis adhuc mirum est quod sint ,
 qui sentiunt licitum esse usum quarti generis
 vestium , ex gravi causâ quod non est tantum
 falsæ Religionis protestativum , sed etiam
 vene-

Venerationis & ipsius cultus falsæ sectæ. Pro
quâ citantur Coninck ubi supra n. 72. Et
Hurtado 2. 2. disp. 48. §. 58.

Quæ sententia sufficienter improbatur per
præfatum decretum, quod indubiè magis mi-
litat contra hoc 4. quàm contra 3. genus, de
qua statim locuti sumus. Et ulterius Prob.
ratione: Quia significatio illa abstrahi non
potest ab illis vestibus, cum non tantum ad
hoc institutæ sint, sed quasi ex se significativæ
falsi cultûs, v g. si in illis referantur imagines
idolorum, character Mahumethi & similia.
Et idem dicendum de vestibus quibus in Syna-
gogis suis Judæi utuntur.

Dices cum Hurtado: Quod licet vestes illæ
habeant illam significationem, propter signa
idolorum quæ impressa sunt; habent tamen
etiam aliam, & insuper alium usum, quia multi
nobiles illis utuntur in signum nobilitatis, &
consequenter in ornamentum.

Resp Hoc omnino esse per accidens: Sic
enim Equites Christiani Ordinis Christi, aut
S. Jacobi, & similia Ordinum, gerunt cru-
cem in habitu suo, quæ utrumque significat, vi-
delicet nobilitatem & protestationem fidei
Catholicæ, imo ideo ista sunt conjuncta ut no-
bilitas tali protestatione honoretur, tali autem
habitu nemo uti auderet in Turcia, ubi signum
S. Crucis detestantur. Sic etiam Thurificatio
habet duplicem significationem, videlicet cul-
tûs Religionis & expulsionis mali odoris, ne-

mo tamen admittet quòd quis thurificare possit ante idolum.

ARTICULUS XII.

An liceat accipere fìctas litteras testimoniales de hæresi, ut quis tutius possit proficisci in partibus hæreticis.

Hanc difficultatem specialiter movere volui ob ea quæ fieri vidi in Anglia, cum illac transirem tempore quo bellum erat inter Regem nostrum Catholicum, & Regem Franciæ, & Status Hollandiæ Aliqui transitori in Hispanias & alias partes, timentes ab alterutra parte apprehendi in mari, testimonium petebant à Magistratu Doverensi quod essent subditi Regis Angliæ, qui cum utrisque pacem habebat: Magistratus autem exigebat professionem quod essent religionis cuius erat Rex Angliæ. Qui passim sine scrupulo hoc faciebant. Sed hic non urgeo an talis professio licet fìcta, licita sit, de hoc enim supra actum est: sed tantùm utrùm etiam sine tali professione accipere possent testimonium, quòd sint alterius religionis, ut sic liberius proficisci possint in partibus hæreticorum, & ab ipsis protegi?

Similis casus olim versabatur circa Libellaticos de quibus tractat Baron, ad an. 253. n. 24.

Mal-

Malderus autem 2. 2. q. 3. a. 2. memb. 2. & Coninck disp. 15. n. 118. referunt fuisse tria libellaticorum genera. Aliqui fidem negabant, quam tamen interius retinebant, & titulo talis negationis accipiebant libellum securitatis, de quibus agit S. Cyprian. Epist. 68. & tales erant de quibus dixi in principio.

Alii autem (ut refert Plinius lib. 10. epist. 97. & notat Baron. ubi sup. n. 23) offerebant Magistratui libellum abnegatæ fidei. Alii tandem qui propriè libellatici dicebantur, non negabant fidem, imo illam palàm & apertè profitebantur coram Magistratu, & tantùm datâ pecunia accipiebant oblatum securitatis libellum, quo non cogebantur sacrificare quasi fidem negassent. De quibus agens S. Cyprian. Epist. 52. introducit libellaticum sic loquentem: *Ego prius legeram, & Episcopo tractante cognoveram, non sacrificandum idolis; nec simulacra servum Dei adorare debere, & idcirco ne hoc facerem, quod non licebat (cùm occasio libelli fuisset oblata, quem nec ipsum acciperem nisi ostensa fuisset occasio) ad Magistratum veni, vel alio eunte mandavi, Christianum me esse, sacrificare mihi non licere, ad aras Diaboli me venire non posse, dare me ob hoc præmium, ne quod non licet faciam. Et sic datis pecuniis quibus Magistratus inhiabat, libellum securitatis accipiebat. S. autem Cyprianus ad præmissa subdit: Nunc tamen etiam iste qui libello maculatus est, posteaquam nobis admonentibus didicit,*

nec hoc se facere debuisse ; et si manus pura sit, & os ejus feralis cibi contagia nulla polluerint, conscientiam tamen ejus esse pollutam.

Cum igitur grave crimen sit etiam sine negatione fidei tales libellos aut testimonia accipere, multò gravius est illud procurare, etiam cum sola simulatione falsæ religionis.

Baronius quidem dum refert, ubi supra, libellaticos fuisse ab Ecclesia condemnatos, hoc non putat de ipsis intelligi qui pecuniâ redimebant, ne deberent idolis sacrificare, quia injustam vexam redimere nullam continet malitiam. Sed hoc quidem verum esset quando non occurreret obligatio professionis fidei, et si merè sistatur sine ulteriori actu; sed libellum accipere pro tali exemptione, & illum ostendere, vix fieri poterat sine virtuali negatione fidei. Sed de his videantur Annales Ecclesiastici. Pro satisfactione propositæ difficultatis illa quæ sunt dicta, sufficiunt.

ARTICULUS XIII.

Vtrum ad occultandam fidem liceat omittere præcepta Ecclesiæ in vita periculo.

Quæstio hæc ex duplici capite moveri potest. 1. An præcepta Ecclesiæ obligent cum

cum per
cturæ b
virtuali
cepta E
aut occ
capite.

Citan

neat, q
clesiæ
Tamen
Ecclesi
esset ne
siæ, cu
pars, &
quod e
cujusq
Et de
menta
ponat
tia. Re
in hoc

Arg
clesia p
guineâ
bitio c
nemo
inire,
aliis i
ab Ecc

2. C

tur Sa

cum periculo vitæ, infamiæ, aut notabilis jacturæ bonorum temporalium, 2. An censeatur virtualiter fidem negare qui facit contra præcepta Ecclesiæ, ut hoc modo fidem dissimulet aut occultet. Agemus hic præcipuè de primo capite.

Citari solet Cajet. 1. 2. q. 96. a. 4. Quasi teneat, quod in quocumque casu præcepta Ecclesiæ, etiam cum periculo vitæ, obligent. Tamen hoc ibi non habet, sed tantum quod Ecclesia hanc potestatem habeat, quando ita esset necessarium ad bonum commune Ecclesiæ, cujus cum quilibet homo Christianus sit pars, & Ecclesia habeat potestatem super id quod est quilibet homo, & per hoc super vitam cujusq; ordinando illam ad commune bonum. Et de hoc agebat S. Th. illo art. quem commentatur, ubi inquit utrum lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientie. Relicto ergo Caietano tamquam injustè in hoc culpato.

Arguitur pro parte affirmativa: Quia Ecclesia prohibet inire matrimoniū cum consanguineâ usque ad quartum gradum, quæ prohibitio obligat etiam cum periculo vitæ, ita ut nemo possit intra illos gradus matrimonium inire, etiam si alioquin mori deberet, & sic de aliis impedimentis dirimentibus introductis ab Ecclesiâ.

2. Quia ex solo præcepto Ecclesiæ obligantur Sacerdotes etiam cum dispendio vitæ in
sa.

sacrificio Missæ uti vestibus sacris & Calice consecrato. Et sic etiam mandari potest Episcopis & Pastoribus ne tempore persecutionis aut pestis oves suas deserant. Ergo videtur bene sequi quod fideles non possint omittere præcepta Ecclesiæ ut fidem suam occultent, quàm aliter occultare sine crimine possent.

Dicendum igitur. 1. Lex Ecclesiæ ordinariè non obligat subditos cum periculo vitæ, famæ, aut notabilis jacturæ bonorum temporalium.

Prob. 1. Ex Regulâ 6 juris in 6. *Nemo potest ad impossibile obligari.* Quod autem valde est difficile, moraliter est impossibile.

2. Lex divina in præceptis ceremonialibus non obligabat olim cum tanto rigore ut patet Matth 12. v 2. & 3. cum Pharisei Christum reprehenderent, quòd discipuli ipsius esurientes vellerent spicas in Sabbatho. *Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbathis,* objecit & confutavit illos exemplo Davidis 1. Reg. 21. v. 4. *Non legistis quid fecerit David quando esuriit, & qui cum eo erant? quomodo intravit in domum Dei & panes propositionis comedit quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis Sacerdotibus.* Eâdem ratione S. Th. 1. 2. q. 100. a. 8. 4. excusat Machabæos qui in Sabbatho inierunt prælium, ut habetur 1. Machab. 2. v 41. *Non, inquit, intelligitur violare Sabbathum qui facit opus quod est necessarium.*

3. Etiam

3. Et

severè o

obligat

datur et

invasore

gabit p

mater &

Dice

siastica

norum

Prob

num co

respicit

quod p

Paroch

potest

station

crimin

Sacerd

aut hæ

Qu

non si

que ex

dum

Catho

talis p

quàm

fama

oblig

cogei

conte

DE FIDE EXTERNA. 131

3. Etiam lex naturæ in aliquibus non tam feverè obligat, v.g. lex de non occidendo non obligat cum periculo vitæ, tunc enim si invadatur est licitum pro defensione vitæ propriæ invasorem occidere. Multò igitur minus obligabit præceptum Ecclesiæ quæ est benigna mater & non noverca.

Dicendum 2. in multis casibus lex Ecclesiastica obligat cum periculo vitæ, famæ & bonorum temporalium.

Probat: Hoc enim sæpè conducit ad bonum commune Ecclesiæ quod lex Ecclesiastica respicit; ex quo desumi debet legis justitia, quod patet in multis exemplis, videlicet, ne Parochus oves deserat tempore pestis; & sic potest Rex vel Respublica præcipere militi ne stationem suam deserat, etiam cum vitæ discrimine. Et summus Pontifex potest mandare Sacerdotibus, ut cum eodem periculo Paganis aut hæreticis fidem prædicent.

Quando autem talis sit obligatio, & quando non sit, hæc potest dari Regula: Quodcumque ex præcepti observatione majus commodum expectari potest pro gloriâ Dei, fide Catholicâ aut bono Ecclesiæ, aut ex omissione talis præcepti majus incommodum timetur quàm æstimari possit vita hominis privati, fama, aut bona temporalia, tunc lex Ecclesiæ obligat cum tali periculo, V.g. quando aliquis cogeretur transgredi Præceptum Ecclesiæ, in contemptum ipsius aut fidei, aut cum aliorum
scan-

scandalo qui per hoc facile perverterentur, & in similibus casibus. Illâ ratione Eleazarus ut habetur 2. Machab. 6. vers. 17. noluit etiam fingere se comedere carnes suillas ut mortem evaderet. Et S. Augustin. lib. de bono conjug. cap. 16. *satius, inquit, est fame mori, quam idolothytis vesci*, puta cum scandalo vel Religionis contemptu, sicut insinuat Apstol. 1. Corinth. 10. vers. 28. Ex quo principio plura dubia infra solventur.

Ad primum pro contraria parte. Resp. Quod matrimonium cum consanguineis usque ad quartum gradum, non solum sit ab Ecclesia prohibitum, sed irritatum per inhabilitatem illarum personarum ad sic contrahendum; ac proinde non esset matrimonialis contractus, sed fornicarius sive incestuosus.

Ad secundum Resp. Si Sacerdos cum periculo & comminatione mortis cogeretur celebrare sine sacris vestibus, & calice consecrato, & idem est de ara consecrata, in contemptum fidei aut illius tremendi sacrificii (quod vix aliter fieri contingeret) deberet potius mortem oppetere, uti infra dicitur. Si verò abesset omnis talis contemptus, non esset improbabile quòd sic celebrare posset ad evadendum mortis periculum. Ita tenet Medina q. 96. a. 4. Coninck dis. 13 dub 12. n. 103. Suarez disp. 6. de Cens. sect. 3. n. 4 & Layman lib 1. tract. 4. cap. 14. n. 9.

Ex quibus omnibus potest colligi, quàm malè

malè fa
etiam p
timent
parvam
cepta I
deanti
suis sta
ne con
næ Ca
aliquar
na Eco
& die
scrupu
hæreti
maxim
hæreti

And

H
mov
fiden
subje
abstu
licur

malè faciant tepidi Catholici, qui tam facilè etiam propter parvum damnum suum quod timent, aut emolumentum quod sperant, aut parvam derisionem quam apprehendunt, præcepta Ecclesiæ negligunt: maximè cùm videant ipsos hæreticos tam observantes esse in suis statutis & præceptis, v.g. in frequentatione concionum & suis diebus in sumptione cœnæ Calvinisticæ, & sic in aliis. Memini me aliquando audivisse quòd cum quædam persona Ecclesiastica esset in navi cum hæreticis, & die vetito apponerentur carnes, & illas sine scrupulo comederet, ut se ipsis conformaret, hæreticis toto itinere fuerit ludibrio, cum maximo aliorum Catholicorum scandalo, & hæreticorum gloriâ.

ARTICULUS XIV.

*An diebus prohibitis ab Ecclesiâ liceat vesci
carnibus apud hæreticos.*

Hoc dubium ex parte resolutum est art. præcedenti, sed hîc idem potissimùm moverur, an sit hoc licitum ad occultandam fidem, v.g. si quis transeat per loca hæreticis subjecta, tempore quadragesimæ, quem ex abstinentia à carnibus cognoscent esse Catholicum; an possit carnibus vesci, præcipuè in
parti-

partibus, ubi est magna persecutio, & Catholici dum cognoscuntur, conjiciuntur in carcerem, aut graviter mulstantur, aut mittuntur in exilium, imo aliquando etiam occiduntur; ut sæpè factum fuit in Anglia.

Dicendum id licitum esse dummodo absit scandalum, nec currat obligatio professionis fidei

Prob. ex dictis: Quia illa abstinencia tantum cadit sub præcepto Ecclesiæ, quod regulariter non obligat cum tanto periculo, & in casu moralis impossibilitatis. Et sic non peccabitur contra præceptum Ecclesiæ, cujus proinde non fit per talem carnis comestionem transgressio. Nec dici potest, quod sit contra præceptum divinum de non neganda fide; Quia supponimus quod fiat in casu in quo professio fidei non est necessaria, nec comestio carnis ex se, est internotio Catholicorum ab hæreticis, alioquin talis comestio semper (licet fieret ex sola gulositate) esset contra præceptum divinum, tamquam fidei abnegatio & infidelitatis professio. Nec refert quod hæretici hoc videntes inde colligant quinam sint Catholici, parum enim facit quod inde decipiantur; talis enim deceptio, ut supra diximus, permitti potest dummodo absit scandalum, & veræ fidei contemptus

Dixi dummodo absit scandalum & fidei contemptus, fieri enim potest quod tales sint circumstantiæ personarum, temporis, loci, aut

aut verborum, ut talis comestio censatur esse aut veræ fidei negatio, aut falsæ fidei professio; tunc enim dicendum est id quod supra de necessitate professionis fidei, & non negatione ipsius dictum fuit, quòd tunc nullum quantumvis grave vitæ periculum excuset. Exemplum sit, si in aliquo consortio ubi pluri præsentibus sunt convivæ Catholici intermixti hæreticis publicè ab his proponatur: *Quicumque presentium est de religione (sic enim se vocant Calvinistæ) inimicus Papæ, & Romanæ Ecclesiæ, hic nobiscum carnes comedat.* Non erit in talibus circumstantiis licitum carnes comedere, licet inde timeatur persecutio, infamia, bonorum jactura aut etiam ipsa mors. Nisi quis protestetur se esse Catholicum, & se carnes comedere aut ob infirmitatem, aut alias rationes.

Idem dicendum est: Si Tyrannus in odium fidei homini sano mandet carnes comedere tempore interdicto, qualis fuit casus Eleazari cujus supra meminimus, mandante Antiocho ut omnes vescerentur carnibus porcinis, quibus vesci erat Judæis prohibitum; licet enim milites ob viri venerationem alias carnes non prohibitas porrigerent, ut tantum simulando videretur Regis mandato satisfecisse; nullâ ratione voluit acquiescere propter scandalum ut habetur 2. Machab. 6. v. 24. *Non enim, inquit, ætati nostræ dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta*

anno-

annorum, transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem & propter mendacium corruptibilis vitæ tempus, decipiantur, &c. Et similiter loquebatur Apostolus 1. Cor. 8. v. 13. *Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Loquebatur autem de carne quam alioquin licitè comedere poterat. Uti ad illum locum notat S. Thomas. Quod etiam verum est, licet Tyrannus omnem alium cibum prohibeat & impediatur ne possit haberi, & sic aut fame pereundum erit, aut carnes comedendæ. Si enim hoc faciat, ut dictum est, in odium fidei, potius fame moriendum erit, quàm carnes comedendæ, idem quippe est an gladio, an fame pereundum sit quando agitur de honore Dei & fidei

Ulterius inquiritur quæ causa requiratur ut semoto scandalo & aliis circumstantiis de quibus egimus, liceat vesci carnibus tempore vetito, solùm ut fidem suam occultet.

Hurtado 2. 2. disp. 48. §. 99. ut refert Verricelli q. 15. n. 7. requirit extremum vitæ periculum: sed meritò hoc ab aliis damnatur nimii rigoris; omnes tamen requirunt pro causa gravius damnum, quàm aliàs requiritur, ut communiter præcepta Ecclesiæ obligent, v.g. periculum carceris, tormentorum, & valde gravis detrimenti, bonorum temporalium. Minus enim damnum requiritur ad omittendum Sacrum in die festo, vel ad esum
car-

carniu
quàm
stantiis
determ
proinc
vantia
git ab
quanti
tiæ. In
ficiens
occult
positiv
bitus e
præbe
damer
hæreti

Ali

humo
aut Pr
fiæ, v
peret
ab Ec
gravi
in An
secus
tur in
non a
illafe
ri pe
tum
enim

carnium ob infirmitatem inter Catholicos, quàm si sis inter hæreticos, quia in his circumstantiis est saltem aliquod (licet non omnino determinatum) signum falsæ religionis. Ac proinde propter fidem & religionis observantiam, quæ ab omni specie mali nos cogit abstinere, tantò gravior causa requiritur, quantò signum illud minus habet indifferentiæ. Imo nec eadem causa sufficit, quæ sufficiens est ad fidem occultandam; eò quòd occultatio fidei fieri possit absque ullo actu positivo, esus autem carniū quando prohibitus est, & nulla apparet urgens infirmitas, præbet in illis circumstantiis positivum fundamentum dubitandi, an qui sic comedit sit hæreticus,

Alium casum ponit Lessius in opere Posthumo tit. *Hæretic. cum Cathol.* si Magistratus aut Princeps hæreticus in contemptum Ecclesiæ, vel ad cognoscendos Catholicos, præciperet omnibus sibi subjectis, ut omnibus diebus ab Ecclesia vetitis carnibus vescerentur sub gravissima pœna, sicut aliquando factum fuit in Anglia. Resolvit autem quod tunc liceret, secus tamen si hoc in particulari alicui juberetur in odium fidei. Quam tamen resolutionem non approbo; nihil enim refert utrum lex illa feratur in communi, an verò fiat particulari personæ, dummodo feratur in contemptum Ecclesiæ aut fidei Catholicæ; servando enim illam legem, etiam omnibus in communi datam.

datam, obeditur secundum modum & intentionem quæ in lege exprimitur aut intenditur. Admitti tamen posset quando tantum fit Catholicis cognoscantur, quia tunc actio illa ex se indifferens non censeretur fieri in contemptum fidei. Et idem dicendum si tantum prohiberetur vendi omnis alius cibus, quod bene ostendit Verricelli q. 16. n. 7. de Idolothytis.

ARTICULUS XV.

An famulus in gratiam Domini sui possit vesci carnibus diebus vetitis.

Hoc dubium movet Verricelli q. 15. n. 12. de Captivis Christianis apud Turcas, an teneantur ad jejunia & abstinentionem à carnibus, ne Dominorum suorum odium incurrant. Et bene respondet, quod teneantur, si illud odium quod timent sit in contemptum fidei, eo quod Dominis displiceat observari à servis Christi præcepta ipsius aut Ecclesiæ: quod sequitur ex sæpe ante dictis, præcipue art. præcedenti Aliud tamen esset si odium illud solum sit propter incommodum, quia Dominis onerosum est dare servis cibos quadragesimales, & inde tantum timeretur gravis vexatio à Dominis. Et idem dici debet de famulis

mulis
tamen
Domin
Religi
Ecclesia
Sacri d

A

An lice

HU

ca
sit famu
solvit a
ostenda
clesiæ
negare:
cipitur f
nus inte
aut sent
cum gra
quod ho
signo o
scilicet e
Et id
in locis
habitat

mulis liberis inservientibus hæreticis : Qui tamen occasionem debent quærere murandi Dominos , qui ipsis permittant observantiam Religionis suæ Catholicæ , & præceptorum Ecclesiæ. Quod etiam dicendum de auditione Sacri diebus festivis.

ARTICULUS XVI.

An liceat apponere carnes hæreticis diebus abstinentiæ.

Hunc casum proponit Lessius ubi sup. casu. 13. inquirens utrum hoc facere possit famulus pro Domino suo hæretico. Et resolvit affirmativè: dummodo Dominus non ostendat se petere carnes in contemptum Ecclesiæ, & sine gravi damno non possit hoc negare: sic enim appositio carniū quæ præcipitur famulo, non est illa quam fortè Dominus internè intendit, sed mera manducatio aut sensualitas, quam non tenetur famulus cum gravi suo damno impedire. Unde sequitur quòd hoc nullatenus liceat, si Dominus aliquo signo ostendat suam pravam intentionem, scilicet odium fidei.

Et idem dicendum de caupona habitante in locis hæreticorum; non autem de illo qui habitat in partibus Catholicis, ibi enim non

G

potest

potest carnes etiam hæreticis apponere, quæ cumque intentione petant, nisi causa infirmitatis, quæ etiam Catholicos eximeret. Ita Lerman lib. 2. tract. 3. capite 13. n. 4.

ARTICULUS XVII.

An liceat Catholicis in locis hæreticorum aperire officinas diebus festis Ecclesiæ.

DE diebus dominicis nulla est difficultas quia hæretici illas exactissimè observant. Sed quoad dies festos; Respondetur: si Catholicus officinam aperiat propter uniformitatem cum aliis civibus, aut ne merces necessariæ desint, hoc est licitum; maximè cum non sit intentio Ecclesiæ ut fideles sui in illis partibus hoc præceptum observent, ubi hoc moraliter loquendo est impossibile; quod etiam plus turbationis causaret, quàm utilitatis pro Ecclesiæ. Si tamen in aliquâ civitate Catholici passim hoc introduxerint, quòd officinas claudant diebus festis: Alii qui sunt in minori numero se debent illis conformare: per hoc enim observantia hujus præcepti redditur possibilis moraliter: ac proinde aliter faciens peccabit. Si tamen Princeps seu Magistratus hæreticus hoc fieri præcipiat in odium fidei & contemp-

tum Ecclesiam
nem Papam
suam præ
dat, tum
resolvit
clesiæ c
Et id
nis dieb
cos, ut
illis par
falsæ R
sunt fir
sine ull
qui esse

A

An sit

P
en
gravis
notabi
interve
tionem
non ob
ubi sin
tuntur

tum Ecclesiæ; videlicet ut abroget superstitionem Papisticam (ut ipsi loquuntur) & talem suam pravam intentionem signo externo prodatur, tunc id nullatenus erit licitum. Ita etiam resolvit Less. in opere posthumo v. festa Ecclesiæ casu 8.

Et idem dicendum est de claudendis officinis diebus dicatis orationibus apud Hæreticos, uti etiam habet Less. casu 9. Illa enim in illis partibus nullatenus sunt signa professionis falsæ Religionis, ac proinde ob causas fieri possunt sine transgressione præcepti Ecclesiæ, & sine ullâ coöperatione rituum hæreticorum qui essent signa suæ Religionis.

ARTICULUS XVIII.

An sit licitum Catholicis opera servilia exercere illis diebus in illis locis.

PER se loquendo id est illicitum; præcepta enim Ecclesiæ semper obligant, nisi aliqua gravis necessitas excuset, sive paupertatis, sive notabilis damni aut periculi; ubi autem illa interveniunt, non facit contra piam intentionem Ecclesiæ, qui tunc præcepta ipsius non observat. In illis igitur locis hæreticorum ubi sine ulla persecutione Catholici permittuntur, non licebit (nisi aliqua alia causa

G 2

inter-

interveniat) exercere illa opera quæ illis diebus interdiciuntur. Operarii tamen qui exerceant aliqua opera, v. g. ædificii acceptant, si hoc quod illis diebus nollent illa prosequi perficere, notabile damnum paterentur, quod non amplius ab hæreticis impenderetur, excusarentur. Similiter quoad causas iudiciales licebit in illis locis illas prosequi, ut aliis conforment, ne clientes per hoc patientur damnum, quod inde sequeretur, dum pars altera litigans rem prosequitur, & Judex in causis audiendis vacat. Tum etiam quia hoc conducit ad bonum commune, Tamen ab illis quæ domi facere solent, unde nullum damnum natum est sequi, debent abstinere.

ARTICULUS XIX.

Utrum liceat diebus festiuis operariis hæreticos impendere.

Suppono hæreticos non minus obligari præceptis Ecclesiæ (cui etiam subijciuntur) quam Catholicos, dummodo ipsis sufficienter proponantur (ignorantia enim invincibilis à præceptis humanis excusat) non est autem æquum ut ipsorum malitia ab obedientia Ecclesiæ eos eximat, ut bene notat Less, ubi supponit, festa Ecclesiæ casu s. Unde sequitur quod
Catho

Catholicis non nisi talis operariis ret. Hoc opus sit ferri non mittere matione bono pu solet etia Nec ob illis dieb (si conf sine pec hoc hæ to face supra ca

Qua ob

RE se bus fest aliis lo hoc deb

Catholici hæreticos operarios diebus interdicitis non possint impendere ad opera servilia, nisi talis necessitas sit quæ etiam Catholicos operarios in similibus circumstantiis excusaret. Hoc autem sic intelligitur, nisi aliquod opus sit operariis hæreticis elocatum, quòd differri non possit, tunc enim erit licitum permittere ut operentur, usque ad operis consummationem; maximè si opera talia sint quæ bono publico sunt necessaria, quâ ratione solet etiam in locis Catholicorum dispensari. Nec obstat quòd hæretici operarii equidem illis diebus alibi essent operaturi, hoc enim (si conscii sint præcepti) facere non possunt sine peccato; non est autem licitum Catholicis hoc hæreticis permittere quòd ipsi sine peccato facere non possunt. Sic etiam Lessius ubi supra casu sexto.

ARTICULUS XX.

Qua obligatio sit audiendi Sacrum in locis missionis.

R Esp. Quòd si nulla aut non gravis sit persecutio, præceptum audiendi Sacrum diebus festivis, non minus ibi obliget, quàm in aliis locis Catholico regimini subjectis. Imo in hoc debent Catholici maximè ostendere zelum suum,

suum, ut ubi heretici tot blasphemias Sacrosanctum illud Sacrificium abominantur, tam magis fatagant ipsum venerari, & non tantum ratione præcepti, sed ex fervore religionis tanti sacrificii per præsentiam suam contenti esse participes. Nihilominus, quando tanta persecutio ut id fieri non possit, nisi cum evidenti periculo, sub gravi mulcta, aut exilio deprehendantur, ab illa obligatione plerumque excusantur. Ubi autem mulctæ illæ tantum exiguntur à communitate, quando in aëre exercitio à Prætoribus turbantur; & soli divites pro illis mulctis solent respondere, qui in hoc debent zelum suum ostendere; nemo excusatur: pauperes enim per hoc nullum incurruntur periculum.

Excusari tamen poterunt ratione longæ distantiae, aut temporis incommodi, quando exercitia illa solent fieri summo mane: nihilominus minus debent illam excusationem admittere in illis partibus, ubi debent omnes pro religione Catholica certare, & raritatem Sacrificiorum suâ diligentiam compensare. Et verè ita fit ad confusionem Catholicorum in partibus ubi non viget Hæresis commorantium, ubi quotidie & quâlibet horâ, imo ferè momento sacrificia publicè celebrantur, & tamen negligunt. Qui & in hoc magis confunduntur, quòd tanta sit in locis missionis reverentia & devotio tempore Missæ, ut ne quidem retrò respicere, multò minus colloqui aut fabulari dalo.

Virum

L E R

Gregor
rum coantiqu
Ecclesigare. I
lo tencundum
Nihilse poss
hæretiQuod
tionesmerci
illâ dihoc ce
longacontra
fabu

fabulari audeant : nec hoc fieret sine scandalo.

ARTICULUS XXI.

Vtrum liceat Catholicis uti stylo antiquo ut se conforment haereticis.

L Essius ubi supra tit. *festa Ecclesiae casu 7.* Respondet: ubi Kalendarium Romanum Gregorii XIII. est receptum, & lapsu annorum comprobatum, non licere sequi stylum antiquum, quia haeretici non possunt legem Ecclesiae, maximè dum usu recepta est, abrogare. Et concludit quod cessante gravi periculo teneantur Catholici sua festa celebrare secundum stylum novum.

Nihilominus Respondeo modò conformare se posse stylo antiquo dum habitant in locis haeticorum, ubi iste stylus jam observatur. Quod omnino conveniens est ob plurimas rationes, & praecipuè propter communia commercia, & ad vitandam confusionem quæ ex illâ difformitate oriretur in eadem civitate; nec hoc censetur esse contra mentem Ecclesiae, ob longam consuetudinem cui haftenus non contradixit.

Veritas
et
logos
casus
E II
46

